

24

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Комисия по изработване на проект за
Конституция на България

П Р О Т О К О Л

На 17 юни 1991 г. се проведе заседание на Комисията за изработване на проект за Конституция на България при

ДНЕВЕН РЕД:

Обсъждане на направените предложения по текстовете на проекта за Конституция на България.

Към протокола се прилага списък на присъствувалите. Заседанието беше открито в 9,45 ч. и ръководено от господин Любен Корнезов - заместник-председател на комисията.

- 0 -

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, нека да се уточним. Господин Дърмов, ние вече говорихме за това, че въпросът за езика в чл.34а и чл.6 ще се реши глобално.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Къде?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: В тази материя. Някъде тук. Може би чл.34а.

Гласувано е до чл.34 включително. Ръководството, а и комисията последния път, когато се събирахме, решихме въпроса за материята, която се третира в чл.35, свързана с чл.6, включително и проблемите, които постави господин Дърмов за чл.34а, да бъдат общо решени, глобално, така че ще прескочим чл.35 и ще преминем към чл.36.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз съм процедурно против, господин Корнезов. Ако говорите за комисията, ние сме минали тези текстове

НИ/ПП

до чл.46 и няма да се връщаме към тях.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Аз говоря за пленарната зала да започне от чл.36, тъй като по чл.35, включително до чл.48 бяха анализирани и ние стигнахме до решение по тях. Но нови предложения по същество, след като разгледахме тези въпроси, не са постъпили.

Имахме известни уточнения по чл.47, около ал.5, но на мен ми се струва, че заслужава още един път да помислим върху текста. Сега е казано, че работниците имат право, но ако си спомняте, стигнахме до една друга редакция: "Работниците и служителите както мъжете, така и жените имат право на здравословно, безопасно" и т.н., като включихме "и отпуски". Мисля, че въпросът за отпуските е безспорен. Въпросът е редакционно не бива ли да остане така, както е - работниците, тъй като работниците включва както служителите, така и мъжете, така и жените. Да не ги изброяваме.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Служителите и работниците не са под един знаменател.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да го кажем "работниците и служителите", защото по-нататък ще употребяваме тази терминология.

МАРИАНА ХРИСТОВА: По Кодекса на труда е едно понятие - работниците.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Нужно е да въведем понятието "служители", защото ще имаме закон за държавните служители, където се извеждат на друга плоскост, на друг режим тази категория трудещи се.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: В Кодекса на труда под "работниците" се включват работниците и служителите.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Да, но това не може да се запази, тъй като навсякъде служителите като държавни служители са изведени като една по-друга категория и са на друг режим.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Тогава да предложим редакция: "Работниците и служителите имат право..." и да се включи "отпуските".-

Ако си спомняте, когато разглеждахме чл.12 и по-специално втората алинея за синдикатите, там проблемът за синдикатите отпадна, тъй като в пленарната зала решихме този въпрос да се разгледа в правата, като право на синдикално сдружаване. И ми

се струва, че именно тук, след чл.47, където се урежда правото на труд, този въпрос, който ние отложихме, сега да му намерим систематичното място като чл.47а.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз предлагам такъв текст на чл.47а:
"чл.47а. (1) Работниците и служителите имат право да образуват синдикални организации и съюзи за защита на своите интереси в областта на труда и общественото осигуряване, както и да членуват в тях.

Ал. 2. Работодателите имат право да образуват организации за защита на своите интереси в стопанската област, както и да членуват в тях."

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ние обсъждахме този въпрос в последното събиране на комисията и уточнихме да има такъв текст. Сега въпросът е за точната редакция. Избегнахме "профсъюзи" и сложихме "синдикати".

Да се обединим ли около този текст и да го предложим като чл. 47а?

ЖИВКО МИЛАНОВ: Редакционно ми се струва излишна тази добавка "както и да членуват в тях". След като "образуват" те естествено членуват.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ние, проф. Миланов, приехме, че тя може да бъде образувана и впоследствие да членуват в нея.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Нека да го формулираме с класическото конституционно понятие: "Да се сдружават в синдикални организации".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това може да стане. Тогава текстът ще добие следната редакция:

"Работниците и служителите имат право да се сдружават в синдикални организации и съюзи, за защита на своите интереси в областта на труда и социалното осигуряване." И ал. 2: "Работодателите имат право да се сдружават за защита на своите интереси в стопанската област."

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Тогава от името на Конституционната комисия можем да докладваме този текст. Въпросът е дали тази втора алинея, която звучи доста съвременно и е свързана с идеите и тенденциите, които се наблюдават и ще се развиват

в нашето общество - за правото на работодателите.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Може да бъде по-кратък текстът: "Право на сдружаване имат и работодателите."

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Досежно сдружаванията на работниците и служителите ми се струва, че ако приемем тази редакция с оглед интересите в сферата на труда и осигуряването е малко ограничителна. Те могат да имат интереси и свързани, примерно с квалификацията.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Те са свързани с труда.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Струва ми се, че отиваме на плоскостта на професионалното образование, и т.н.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Преквалификацията и образованието са проблеми, свързани с трудовия договор.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Ако така разбирате - да, но ми се струва, че тези неща гравитират повече към системата на професионално образование, преквалификация и т.н. Мисълта ми е, да не се получи едно тълкуване, което да изключва тези въпроси. Най-добре е да се каже "професионални интереси", макар че на някои може да звучи старомодно.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Струва ми се, че ще се получи тафтология, ако кажем: "Да образуват професионални организации за защита на професионалните интереси."

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: То е с оглед на интересите им. Но труда и образованието е малко ограничително в някои насоки.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Мисля, че редакцията е нормална. Ако Вие, господин Грозданов, ни дадете друга редакция можем да я обсъдим.

Господин Павлов, Вие имахте нещо предвид около работодателите.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Аз предложих едно по-кратко изречение: "Право на сдружаване имат и работодателите". Като се каже "право на сдружаване" се разбират произтичащите от това права, които сме обяснили в предишната алинея.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз мисля, че малко по-подробният текст има поне това предимство, че казва предмета на сдружаване, защото

ние имаме общо право на сдружаване, но нека да кажем за какво тези работодатели се сдружават. Това е смисълът. Иначе то е подразбиращо се от общото право на сдружаване.

Затова казваме, че работодателите имат право да се сдружават за защита на своите интереси в стопанската област", за да има симетричност между двата проблема.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Тогава е по-добре да се каже "за защита на своите стопански интереси".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Така ще бъде по-добре:

"Ал. 2. Работодателите имат право да се сдружават за защита на своите стопански интереси".

Колеги, по чл. 48 има няколко направени предложения.

Едното е на Връбка Орбецова: "Трудещите се имат право на стачка за защита на колективните и трудови интереси. Това право се осъществява по реда и условията, определени със закон."

Струва ми се, че тези въпроси са дадени в чл. 12 и можем да отклоним това предложение на госпожа Орбецова.

Чавдар Кюранов предлага първото изречение да продължи с: "...право на стачка за защита на своите колективни, икономически и социални интереси".

Вълкана Тодорова предлага първото изречение да гласи: "Гражданите имат право на стачка...", като се замени "трудещите се".

Това са предложенията. Ако използваме понятията, които в чл. 47, ал. 5 вече приехме: "Работниците и служителите" ще бъде по-правилно да се каже: "Работниците и служителите имат право на стачка", защото "гражданите" е едно понятие, което включва всички трудоспособни лица.

Текстът би изглеждал така: "Работниците и служителите имат право на стачки".

Ако се обединим около идеята, която проф. Кюранов предлага трябва да кажем каква защита имат при тази стачка.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Аз съм съгласен да кажем за правото на защита, но искам да ви попитам само работниците и служителите ли стачкуват?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Кой друг може да стачкува?

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Учениците, например. И безработните също стачкуват.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това не е стачка в буквалния смисъл. Тук става дума за хората, които имат в трудово правоотношение и евентуално колективен трудов договор. Даже тези, които работят по граждански договор, също не могат да стачкуват.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Нека да видим и систематичното му място. Чл. 47 ни дава правото на труд. Чл. 47а са синдикатите. Сега в чл. 48 идва правото на стачки като защита на това право на труд, като защита на работната сила.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: А гражданският договор къде ще се включи?

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Тук става въпрос за правните стачки. Но трябва да видим дали да признаем правото на стачки и на други слоеве от обществото, на други граждани, на студенти, ученици и т.н. Това не са стачки, които са трудово-правни. Само този вид стачки ли ще признае Конституцията?

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Стачкува този, който произвежда. Студентът не произвежда, ученикът не произвежда. Каква стачка ще прави? Това са други форми на съпротива.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: А частните производители, слушаме в западните страни, че също провеждат стачки. Това не стачка в трудово-правния смисъл, но все пак е стачка.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Има резон и във вашата идея, но дайте някаква редакция.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тук не въпрос на редакция. Въпросът е принципен, дали ние ще се движим в границите на определените категории, или в границите на логическите и определени понятия.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Добре, определената ви категория в кой закон и в кой текст е? Нека да дискутираме точно.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Даже и в досегашния закон го има.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Аз мисля, че може да се оспорва дали учениците и студентите имат право на стачка?

ЖИВКО МИЛАНОВ: На правото на стачка мястото е тук в сферата на трудовите взаимоотношения, защото то е свързано

с едно прекратяване на трудовия процес, като форма на протест за защита на определени свои интереси. И затова съвсем правилно е първо да се уточни: "трудещие се" вместо онзи термин, който уточнихме "работници и служители", като не забравяме, че накрая в раздела за Министерския съвет също трябва да кажем, че условията, при които държавните служители могат да стачкуват се определят отделно и при определени стеснения.

Второто, това което проф. Кюранов предлага, аз съм затова да се добави, защото е правилно и го има навсякъде, че се касае за стачка за защита на икономически и социални интереси, а не за други стачки, които са различни други форми на протест. Те са демонстрация, бойкоти и др. Това, че ги наричат стачка не е точно. Те са протести под най-различни други форми, но не влизат в тази категория.

Мисля, че в този вид трябва да се включи правото на стачка. Така е по действащия закон, а и не само у нас, в цял свят е така.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Можем ли да се обединим около следната редакция: "Работниците и служителите имат право на стачки за защита на своите колективни, икономически и социални интереси. Това право се осъществява при условия и ред, определени със закон."

МАРИАНА ХРИСТОВА: Много добра редакция.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Съгласен съм.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл. 49.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Колеги, аз съм внесъл това предложение, но сега си мисля, дали да не бъде думата "колективни", защото може да се направи и индивидуална стачка.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Не може да има индивидуална стачка, защото тя предполага определена процедура и противопоставяне въз основа на колективния трудов договор.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Да, така е.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, да съсредоточим своето внимание към чл. 49, където се урежда социалното осигуряване и подпомагане. Има направено предложение от Димитър Куманов за нова ал. 2, в която да се допълни: "Тя гарантира необходимия им екзистенц минимум".

Има едно друго предложение на госпожа Връбка Орбецова, първата алинея да има следната редкация: "Гражданите имат право на социално обезпечаване за временна и трайна нетрупособност, социално подпомагане при материално затруднение..." Мисля, че госпожа Орбецова има известни съображения, но не зная дали правото трябва да се формулира точно. Не можем да изчерпим всички хипотези. След като казваме, че гражданите имат право на социално осигуряване, не е необходимо да изреждаме всичко.

Предложението на господин Куманов практически нищо не ни казва.

Има ли нещо допълнително по тези въпроси?

ТРИФОН ГЕОРГИЕВ: Бих искал да ви попитам думите "особена закрила" в ал. 3 имат ли някакво специално значение. Не може да се каже само, че се намират под закрила на държавата.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: В тази алинея става въпрос за нетрудоспособни и слаби стари хора, които се намират под особена закрила на държавата. Ние няколко пъти употребяваме тези изрази в Конституцията.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тук става дума за специална закрила и затова е подчертано. Има се предвид, че наред с общата закрила трябва да има и нещо допълнително.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Употребихме термина "особена закрила" в чл. 46, ал. 4, че децата, останали без грижа от страна на своите близки се намират под особена закрила на обществото.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: В чл. 14 говорим просто за закрила на децата и това е едно квалифицирано понятие, което се въвежда.

ТРИФОН ГЕОРГИЕВ: Става дума за старите хора, така ли?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Макар и да няма направено предложение, поставя се въпросът относно инвалидите. Въпросът е следва ли в ал. 3 да се добави "инвалиди", или да се отдели като специален текст?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Уместно е да ги включим тук. Това е най-общият текст за социалното осигуряване и нека да влезат като категория. Те частично се покриват, но не са тъждествени

на другите категории.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Може би да се каже: "нетрудоспособни, инвалиди, социално слаби хора" и т.н.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Може ли обратно? Социално слаби стари хора да се поставят на първо място, защото социално слаби се предполага, че не могат да се издържат от своето имущество. Затова предлагам да стане: социално слаби стари хора, нетрудоспособни и инвалиди, които нямат близки и не могат да се издържат от своето имущество, се намират под особената закрила на държавата". Щом е социално слаб, това значи, че той няма свое имущество.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Свързва се с фразата "които нямат близки". Става дума за това, че тези, които нямат свои близки не могат да се издържат със социално слаби стари хора.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Един инвалид може да не бъде социално слаб.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Затова трябва да кажем: "Инвалидите и нетрудоспособните", защото за инвалидите, дори и да могат да се издържат, държавата трябва да полага грижи за тяхното трудоустояване и т.н.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Значи вие предполагате, че нетрудоспособни, които нямат близки и които не могат да се издържат от своето имущество не попадат по този член. Попадат под този член само най-трудоспособни, които са стари и които са слабо социални.

ГЛАСОВЕ: Не.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Ако е не, тогава аз съм прав да се сложат "социално слаби стари хора" преди нетрудоспособните.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: По тази логика някои ще питат дали това се отнася само за нетрудоспособните, а се изключват социално слабите стари хора. Както и да ги разместим, за едните този въпрос винаги ще стои така.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Вижте, господин Бахнев, всъщност това са три категории: нетрудоспособни, инвалиди и социално слаби хора.

Как да започнем?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Може би да започнем с инвалидите, за да ги отделим: "Инвалидите, както и нетрудоспособни и социално слаби..."

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Само че, според мен, инвалидите, даже и да имат близки, даже и да могат да се издържат пак трябва да са под особена закрила на държавата.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Инвалидите именно заради това, че са инвалиди се намират под особена закрила. За тях не е необходимо да се преценява дали има кой да се грижи за тях или не. Те трябва да бъдат интегрирани в обществото.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Може би да се направи отделна алинея за тях.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Аз мисля, че ще сгрешим ако сложим в този текст и инвалидите, тъй като те са различна категория. Може би трябва да се направи една отделна алинея за тях, затова че се намират под особената закрила на държавата.

Струва ми се, че тук се е получило едно повторение. Ако се върнем назад в историята на този текст ще видим, че в началото имаше само "не могат да се издържат от своето имущество", а след това включихме "социално слаби". На третия етап върнахме "които не могат да се издържат от своето имущество" и това е едно повторение. А сега съществуват и двете понятия. Социално слаби означава, че не могат да се издържат от своето имущество. Трябва да остане или едното, или другото. Аз предлагам да падне "социално слаби" и ще остане само: "Нетрудоспособни, както и стари хора, които нямат близки и не могат да се издържат от своето имущество, се намират под особената грижа на държавата". А за инвалидите трябва да се направи отделна алинея.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Трябва да бъде: "Нетрудоспособни, стари хора, които нямат близки..." и т.н.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Нетрудоспособни, както и стари хора, които нямат близки и не могат да се издържат от своето имущество, се намират под особена закрила на държавата. Със същата закрила се ползват и инвалидите".

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Може след като се каже, че не могат да се издържат от своето имущество, да се добави "и инвалидите се намират под особената грижа на държавата".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да е като отделно изречение: "Със същата закрила се ползват и инвалидите".

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Изискват се нормативно две условия, за да се ползват с особената закрила старите хора, докато инвалидите са особена категория.

БОЙКО ДИМИТРОВ: Най-добре е да се каже: "С такава закрила се ползват и инвалидите".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нетрудоспособни, стари хора, които нямат близки и не могат да се издържат от своето имущество, както и инвалидите, се намират под особена закрила на държавата".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл. 50 няма постъпили предложения.

СТОЯН СТОЯНОВ: Не ви ли се струва, че след чл. 49 трябва да дойде чл. 53 за безплатното медицинско обслужване, защото сега се вклиняват три текста за дарителството, онаследяването. Те нямат нищо общо с тези текстове досега.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Предлагам ви да вървим сега по текстовете, а после да се върнем за систематичното място на чл. 53. Ако сега направим така, че чл. 53 да отиде веднага след чл. 49, тогава остава открит въпросът за чл. 54 - за образованието. Ще се върнем на това, което предлагате.

По чл. 50 няма предложения и предлагам така да остане.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Ако трябва изобщо да остане.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това са малко паразитни текстове. Тук не създаваме никакви права, а прокламираме някакви принципи.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Е как да няма отношение наследяването?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз говоря за другите два текста - дарителската дейност и спестяванията.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Нека да вървим нататък, после ще се върнем отново на тези неща.

По чл. 51 няма направени предложения.

По чл. 52 няма направени предложения.

Стигаме до чл. 53.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да сложим въпросителни на чл. 50, 52 и ако се появят възражения в Пленарната зала ние няма да сме тези, които да сме против.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Защо правото на признаване се онаследява и гарантира? Това значи ли, че другите права се признават, но не се гарантират?

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Смисълът е ясен. Но ако отпаднат тези текстове, Конституцията няма да загуби.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Въпросът за наследяването може да мине към принципите, където се говори за правото на собственост. Там може да се добави: "Както и наследяването се гарантират и защитават от закона".

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Може да се сложи към чл. 17.

ЖИВКО МИЛАНОВ: То беше там, после се прехвърли.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Може да се гласува като идея.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Не може да бъде към собствеността, защото наследяването и собствеността не са еднакви.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Казах ви вече за предложението на господин Ангел Ахрянов. Той предлага ал. 1 на чл. 53 да се прередактира в смисъл, че държавата обезпечавя правото на безплатно медицинско обслужване.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: А члена, който трябваше да добавим със задоволителното жизнено равнище?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да, извинявайте, господин Вълканов. Преди чл. 53 искам да обсъдим това, което направи като предложение господин Вълканов за един член, след чл. 49, който да гласи: "Всеки гражданин има право на задоволително жизнено равнище, което включва достатъчно храна, жилище и облекло."

Това, е чл. 11 от Пакта за правата. Ако възприемем тази идея, която професор Вълканов ни предлага, мястото на този член е преди социалното осигуряване. И следователно преди чл. 49.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Преди чл. 50.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да бъде чл. 49а.

Става дума за правото на задоволително жизнено равнище, което включва храна, жилище и облекло.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Мястото на този текст ми се струва, че е преди чл. 48.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, нека най-напред да видим съгласни ли сме с включването на такъв текст, а после ще намерим неговото място.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Този текст беше ту включван, ту изключван. А той произтича от Хартата за правата на човека. На мен ми се струва, че колегите, които са участвували в изработването на тези проблеми в международните правни документи са имали предвид третият свят. Струва ми се, че малко уронва националното достойнство като запишем правото на храна, на облекло.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Нали сега сме четвъртият свят, защо не искаш да се издигнем до третия свят?

НИ/МТ

M

ЖИВКО МИЛАНОВ: Аз мисля, че не е удобен такъв текст. Той какво ще даде? Той ще даде едно конституционно основание на някои безделни слоеве в обществото да искат държавата да им гарантира храна, облекло, това което им е необходимо, за да скитат и да не работят. За мен този текст е опасен от юридическа гледна точка. Гарантираме едни права, които с нищо не са подкрепени, освен като една политика, която е достигнато равнище в нашата страна.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Между другото и в сега действащата Конституция се казва, че всеки гражданин има право на жилище.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Няма такъв текст. Има го само в Конституцията на ГДР.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: И все пак трябва да решим въпроса да приемем ли това предложение на проф. Вълканов?

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Правните доводи нямат никаква стойност, защото ние сме ратифицирали Пакта за гражданските икономически права. Този текст нас ни обвързва и всеки може да се позове на него. Това е чл. 11 от пакта.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Аз зная, че оттам идва.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Да, но не е съвсем така. Във виенския документ четем, че социалните права също вече са задължителни за държавите. Това е договореност, към която се присъедини и България. В този смисъл господин Вълканов е прав, че ние поехме задължение да направим нещо и в тази област.

Що се отнася до Пакта за икономически и социални права, за съжаление е формулиран така, той предполага, че към това трябва да се стремят държавите, че те не поемат задължение да гарантират това. Това, което аз казах по-предишния текст - че едните права са гарантирани, а другите не. Това е трудно и затова всички ние мълчим по този въпрос.

Аз лично съм за това да се направи по-ограничен текст без храна, жилище и облекло, малко декларативен да бъде, малко за в бъдещето, но също така и указание за законодателя и затова да се каже: "Всеки гражданин има право на задоволително жизнено равнище."

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Без да казваме какво включва това задоволително жизнено равнище.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Аз не възразявам. Може и така да остане с най-обща формулировка. Но уточнението да се търси от пакта.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, съгласни ли сте да остане текста в този вид: "Всеки гражданин има право на задоволително жизнено равнище."? Обединяваме ли се около тази идея?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Има основания за това, въпреки че има основания и против. Това е едно съвкупно право и проблема е дали то ще се тълкува като съвкупно или като едно право, наред с другите. Защото задоволителното жизнено равнище може да се получи чрез осигуряване на останалите права. Тук рискът да не би да се смята, че това право е някакво първично, че то само по себе си подлежи на осигуряване.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: И върху кого тежи това право? Като прокламираме това право, то върху кого тежи? Държавата може ли да направи това нещо в пазарната икономика?

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Би трябвало да може.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Колеги, безспорно има аргументи "за", "против". Да го предложим ли този текст от името на Конституционната комисия?

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Аз съм за по-краткия вариант на Конституцията с по-малко пожелателни текстове и смятам, че това е един пожелателен текст. Хубаво звучи това нещо, формулирано е в тази Конвенция за социалните права, но трактовката, която даде господин Бахнев е също съвсем резонна. Трябва да ви кажа, че за мен по-важно е това, че държавата поема върху себе си гаранциите за спазване на известно социално обезпечаване. Това е по-важно. Другото ще зависи от неща, които Конституцията не би могла да даде. Конституцията не би могла да гарантира като Конституция подобни права. това зависи от развитието на производителните сили, от факторите които са извън Конституцията, като основен закон.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: И все пак какво губим като включим този текст?

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Много добре звучи текстът и смятам, че ние трябва да се уточним по подхода, който ще възприемем.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това е едно основно направление, без такава дейност, която да се грижи за хората в тази област, каква социална държава ще бъдем?

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Още повече, че ние сме се крили именно под това, че не определяхме какво е жизненото равнище - нито минимално, нито задоволително.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да го предложим ли като чл.49а?

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Аз мисля, че е по-добре да бъде преди чл.49.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Систематичното му място е след чл.49, защото той има най-общ характер.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Може да бъде и след член 47.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля ви, колеги, съгласни ли сте да предложим като чл.49а текст: "Всеки гражданин има право на задоволително жизнено равнище", без никаква конкретизация.

ГЛАСОВЕ: Да.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл.53. Казахме вече какво има предвид господин Ахрянов - бесплатно медицинско обслужване чрез фондове за социално осигуряване. Тази формулировка съответствува на формите за бесплатно медицинско обслужване в цивилизованите общества, които форми са доказали своята социална ефективност.

Съби Големанов предлага чл.53 да добие следното съдържание:

"Чл.53. (1) Държавата ще съдействува за преференциалното развитие на здравеопазването в България.

(2) Всички граждани в републиката имат право на медицинска помощ в държавни, благотворителни и други здравни заведения на основата на здравноосигурителната система.

Госпожа Връбка Орбецова предлага следната формулировка на чл.53:

"Всеки гражданин пълно право за постигане най-добро състояние на физическо и психическо здраве".

Нова ал.2: "Всички граждани в Република България имат право на здравно осигуряване, гарантиращо им достъпно (безплатно)

лечение и профилактика при условие и ред, определени от закона".

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Предлагам тези текстове да се отнесат към Закона за народното здраве и там да се обсъждат.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Всъщност госпожа Орбецова предлага много текстове. Става дума за здравно осигуряване, профилактика, лечение и т.н.

Иван Божков предлага в ал.4 след думите "лекарствени средства" да се добави и "биопрепарати".

Мисля, че в "лекарствени средства" като общо понятие се включват и "биопрепаратите".

Съби Големанов предлага нова редакция на члена

Лъчезар Шиков предлага ал.3 да отпадне, тъй като вече се съдържа в чл.28, ал.2.

Това са предложения. Ще поддържаме ли текста в тази му редакция или следва да добавим още нещо или да заличим?

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Не виждам принципно различни предложения по текста.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Вероятно в пленарната зала ще възникнат спорове. Трябва да им обясним идеята, която сме вложили, начинът на финансиране на нашето здравеопазване е определен в ал.5 на чл.53, където става дума за финансиране от бюджета, от лични и колективни осигурителни вноски и от други източници. Дадена е с други думи една широка възможност, Конституцията не стеснява начина на финансиране на здравеопазването.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Предлагам да разделим текста в ал.2.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Идеята, която господин Стоилов подхвърля, е туризмът и спортът да се изведат като нова алинея.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Предлагам втора алинея да изглежда приблизително така: "Държавата осигурява това право чрез изграждане и поддържане на здравни заведения, подготовка на медицински кадри и организиране на медицинско обслужване".

Алинея 3 да стане: "Държавата насърчава развитието на туризма и спорта".

МАРИАНА ХРИСТОВА: По-добре е да отпадне "туризмът и спортът".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тази алинея за спорта и туризма може да бъде като ал.6, извън цялата система.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ще бъде по-правилно, защото ал.5 третира финансирането на здравеопазването.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Не му е мястото преди този текст, защото иначе ще отнеме всички фондове и бюджети.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Свързано е.

КИРИЛ ЖЕЛЕВ: Не е ли по-правилно ал.2 да стане ал.1. Най-добре е да се каже, че държавата закриля здравето на гражданите и насърчава развитието на туризма и спорта.

Втората алинея става, че гражданите имат право на безплатно медицинско обслужване и т.н. по текста.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Аз по текста на чл.53 имам следното виждане: алинея 1 да бъде, че държавата закриля здравето на гражданите.

Като ал.2: "Гражданите имат право на безплатно медицинско обслужване в държавните здравни заведения при определени от закона условия".

Алинея 4 според мен би могла да отпадне.

Алинея 3 да стане ал.5: "Здравеопазването се финансира от бюджета, от лични и колективни осигуровки от други източници".

В този порядък виждам формулирането на въпроса за здравеопазването. Тоест ал.2 да стане ал.1 като принцип. Алинея 2 вече да бъде ал.1 – за безплатното медицинско обслужване; ал.5 да стане ал.3, че се финансира от бюджета и т.н. Но според мен ал.4 трябва да отпадне.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Защо, тя е много важна алинея.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: И за мен ал.4 е твърде съществена, защото здравеопазването може да се извършва не само в държавни, но и в частни клиники.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Може би е по-добре за започнем с правото да свързваме здравето със закрилата от държавата. Това все пак е някаква функция. Най-важно е правото, което трябва да се гарантира. Можем да започнем с това, че държавата закриля здравето.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Цялата глава започва с израза "гражданите имат право...". Цялата систематика на главата е такава.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Може би да оставим текста така, както е.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Това не е възражение, което трябва да ни смути. И в действащата сега Конституция текстът започва така: "Държавата полага всестранни грижи за здравето..." След това чак в ал.3 се говори за правото на всеки гражданин да има безплатна медицинска помощ. Необичайно е.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да оставим текста така, а ако в пленарната зала възникнат възражения, ще мислим.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Професор Вълканов, Вие сте напълно прав, но ако погледнете систематиката, която приехме в тази глава, обикновено започваме с това, че "гражданите имат право...".

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Добре, "гражданите имат право на здравно осигуряване при условията, определени от закона". Може и така да бъде.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Проблемът беше как да уредим въпроса с туризма и спорта. Ако премахнем туризмът и спортът, какво ще стане?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Нека да остане така. А ако възникнат предложения в пленарната зала, ще помислим.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Ние говорим за бюджета, говорим за здравни заведения, защо ни е тогава тази декларация, че държавата закриля здравето на гражданите?

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Защото го закриля, затова.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Аз съм съгласен с това. Защо тази алинея да не отиде като алиния първа, както беше предложено.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Идеята е, че държавата закриля здравето.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Глупаво е да се каже, че всеки има право на здраве. Текстът, както е написан сега, звучи хубаво: "Държавата закриля здравето". Искам да ви обърна внимание на нещо друго. Не можем ли да вземем нещо от предложението за създаване на фондове за осигуряване. По този начин ще задоволим един автор на поправките, а и "другите източници" няма да отпаднат. Може да се каже: "фондове и други източници".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Фондовете се образуват в резултат на някакви осигуровки.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Аз съм съгласен, но искам да задоволя един човек, който е направил предложение. При това този човек не е само един, то е много близко до ума да се събират фондове за осигуряване.

20

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Много добре е казано "и други източници".

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Може да се каже "и други социални фондове".

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Осигуровката се базира на някакви фондове.

БОЙКО ДИМИТРОВ: Може да има спонсори, може да има и други източници.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Като кажем "и други източници", всичко се включва вътре.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Осигуряването е резултат от събирането на средствата. По-важно е да покажем източника на средствата.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Това не е мое предложение. Аз просто исках по някакъв начин да включим нещо от предложенията на колегите.

По чл. 54.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Връбка Орбецова предлага текст за ал.2: "Основното образование в Република България е задължително и безплатно" и за ал.3: "Средното и средно специално образование в държавните училища е безплатно".

Матей Матеев предлага текст: "Образованието до 16-годишна възраст е задължително..." Той казва: "И общински училища" Не е много ясно.

За ал.6 той предлага не държавата, а "правителството насърчава образованието".

Йовкова, Дончо Рашков, Божан Божанов и редица още предлагат да отпадне второто изречение на ал. 5: "Обучението в тях трябва да съответствува на държавните образователни стандарти". Между прочем това изречение беше консултирано с Министерството на образованието.

Предложенията се заключават в това кое образование да бъде безплатно. Една част от предложенията са не само основното и средното образование, но и висшето образование да бъде безплатно в държавните висши учебни заведения - едната крайност. Другата крайност е само основното образование да бъде безплатно. Ние предлагаме средното образование да бъде безплатно - в държавните училища.

Ние предлагаме основното образование да бъде задължително. Много от предложенията, включително и на Министерството на народната просвета предлагат - образованието до 16-годишна възраст да бъде задължително.

Следователно трябва да решим тези два въпроса и да дадем окончателна редакция на чл.54.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Мисля, че това, което липсва в нашия текст, а го има в редица други конституции - да определим възрастта, до която задължително ще се третира един гражданин, че той трябва да се учи. Мисля че 16-годишната възраст е много висока, може би трябва да свалим малко тази възраст. Може би трябва да се запише или че основното образование е задължително или 16 или 15-годишна възраст. Затова смятам, че е добре формулирано и не бива да разбиваме текстовете, в смисъл, че средното и

Сл.Р/НП

началното образование е безплатно – в държавните училища.

Що се касае до висшите учебни заведения, да се каже, че държавата насърчава и подпомага. Част от фондовете на висшите учебни заведения идват от държавата.

Но наред с това ще трябва да има и други източници и онези, които са заинтересовани от подготовката на кадрите – предприятията и организациите, също трябва да спонсорират висшето образование, както и онези, които учат.

Системата, която имаме досега не е най-удачната. Мисля, че друг текст трябва да търсим.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ръководството на Софийския университет е решило следващата учебна година обучението да бъде със заплащане и сега е така.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Образованието само тръгна към това, преди още да са излезли законите.

ПРИСЪСТВУВАЩ: Аз съм член на Комисията по образованието. Искам да се спра на няколко аспекта.

Във връзка с предложението на министерството в обучението до 16-годишна възраст. Бих допълнил този текст така: "Образованието, осъществявано най-малко до 16-годишна възраст е задължително.

Мотиви. На първо място, правителството ни е подписало документ, сега не мога точно да ви кажа какъв, междудържавен – че до 16-годишна възраст учениците трябва да престояват в училище. Това е едно.

Второ. Аз предлагам – най-малко 16-годишна възраст. Може да го направим и 18 години, защото тенденцията е средното образование да стане задължително. И ако искаме нашата Конституция да бъде поне 15-20 години напред, трябва да оставим една вратичка. Тоест ако запишем "най-малко 16-годишна възраст", през останалите 10 години може да бъде и 18 години. Това е единият аспект. Поддържам го и ще се изкажа – до 16-годишна възраст най-малкото да бъде задължително образованието. Той може да достигне 7 клас на 16-годишна възраст, но оттук нататък вече отпада.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ако на 14 години завърши основното си образование ще го накараме ли да учи още 2 години?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Трудовата дееспособност настъпва на 16 години.

ПРИСЪСТВУВАЩ: Понятието "основно" тук вече не важи, важи само до определена възраст. Тук се гарантира възраст. Още повече че според нашия Кодекс на труда не се разрешава да работят под 16-годишна възраст.

Към ал. 6 бих предложил да се запише: "Подпомага способните ученици и студенти и тяхното обучение". Защо? Аз съм работил дълги години с талантиливи ученици. Ясно ми е, че самото подпомагане на ученика не гарантира неговото обучение, ако държавата не създаде някаква система за работа с талантиливите ученици. Ето защо е необходимо най-напред да се създаде система за откриване на способните, тяхното спечелване, тяхното развитие и реализация. Защото какво означава да ги подпомагаме? Да им се даде една стипендия от 80-100 лева и толкова. А преподаватели, които да работят с тях и то на високо ниво, да се създава система от школи и т.н., които биха могли да повишат нивото на тези ученици? Това нещо го няма.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Ако има съзнание в обществото, Конституцията в този си вид не е пречка всички тези неща да се развият в закон.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Това, което Вие казвате, е напълно правилно, но то не може да влезе в конституционния текст. Това означава, че всеки текст трябва да се дешифрира и да се посочи как да се развият и осъществяват тези постановления.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това не е пречка. Това е категорията "подпомага" - с лични средства, със създаване на школи, специален режим на обучение. Всичко това може да се включи.

ПРИСЪСТВУВАЩ: Трябва да се подпомагат способните ученици студенти. Сега много способни остават извън учебните заведения.

Предлагам нова алинея или да се запише, че държавата гарантира правото на способните ученици да достигнат най-високата степен на образование. Това означава, че най-добрите, най-способните ще получат висше образование.

Сл.Р/МТ

27

ПРИСЪСТВУВАЩ: Подпомагането може да бъде в най-различна форма, включително и безплатно образование.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Редакцията, която дават не гарантира това, което целите. Ако кажем, че за способните ученици се гарантира безплатно висше образование... съвсем по друг начин можем да го кажем, нали разбирате?

ПРИСЪСТВУВАЩ: В смисъл, че е безплатно, трябва да им се даде възможност.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Изразът "подпомага способните ученици и студенти" е достатъчно.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Опасенията са напълно основателни. Но въпросът е, че ако няма закон, който да реши тези неща, както и да разширим този текст, той сам по себе си няма да премахне тези рискове. Така че това вече е проблем на самата Комисия по здравеопазването. Този закон има своята опора и в сегашния текст.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Вие казахте до 16-годишна възраст образованието да бъде задължително. Как това ще се вмести в съществуващата досега система на единните училища или в някаква друга система, да кажем в старата система на отделения, прогимназии и гимназии? Защото сега до 16-годишна възраст не се завършва средното образование, има още един, респективно два класа.

ПРИСЪСТВУВАЩ: 16 години няма да бъде степен.

СПАС МУЛЕТАРОВ: Това законът ще го каже.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Значи ние предреждаме системата.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Точно затова не трябва да слагаме възрастова граница. Законът за образованието ще каже кое е основно образование, кое е средно.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Според мен ал. 1 си е много добра - има право на образование при условия, определени от закона.

Предлагам да се обединим около ал. 2, която предвижда да бъде задължително само основното образование.

Вие гледате идеалния случай - но добре гледано дете, от добро семейство, което до 16 или 14 години завършва степен на училище, но масовият случай не е този. Едно 30% от децата след

11 години са проблем за обучаване. Циганските малцинства на 13-15 години вече са майки и бащи. Имаме случаи, когато 13-годишен има вече две деца.

Тези деца на възраст до 16 години не е редно да ги задължаваме да се учат, защото имайте предвид какво влияние имат на останалите. А и не сме в състояние. Защо трябва да слагаме възрастта 16 години като ограничение, което после ще нарушаваме? Тях няма да ги обучаваме, това е ясно.

Да стане задължително основното образование, бихме могли да намерим после различни форми. Да имаме задължителна степен на основно образование. Да не се ангажираме с година от живота на детето, защото за различните деца от различните семейства поради степента им на развитие са на различно равнище. А практиката доказва и предполагам, че вие най-добре сте запознати с този проблем, че събирането на едно място на ученици, които имат намерение да учат и други, които въобще нямат възможности за това, това вреди на общото ниво на образованието в нашите училища. И голяма част от неудачите на обучението сега идват от там.

Ние даваме дипломи за средно образование на ученици, които се подписват грешно. Това е проблем. Или ще има ефективно образование или няма.

Предложението ми е да остане тази редакция на ал. 2 - задължително основно образование. Законът ще определи при какви обстоятелства при определение от нормата ще стане достигането на тази степен.

Предлагам да не се ангажираме с нещо, което очевидно е неизпълнимо.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Подкрепям колежката Христова. Имайте предвид, че отиваме към пазарна икономика, занаятите ще цъфтят, както се казва. Ще има частни работилници и т.н. Семействата няма да се стремят както сега, непременно децата им да завършат висше или средно образование. Като завърши основно образование, ще го направи чирак в работилницата на бащата.

Ето защо е опасно да сложим - задължително средно образование.

ПРИСЪСТВУВАЩ: Става въпрос до 16 години да бъде в училище. Сега един ученик може и на 10 години да не може да учи по-нататък, но ще се насочи към съответно професионално училище. Хоризонтално всеки ще си намери мястото в съответния клас. Тук не става въпрос за думата - основно.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Става дума за диференциация на училище

ПРИСЪСТВУВАЩ: Още повече, че в момента 30% не завършват основно образование. Макар че досега е било задължително основното образование. Как ще задължим тези 30% да завършат? Глобяват ги и резултата е същият.

СПАС МУЛЕТАРОВ: В 1988 г. на едно национално съвещание във връзка с престъпленията на непълнолетните и малолетните с участие на Министерството на просветата статистическите данни посочиха, че неграмотността в България се е увеличила през последните няколко години в сравнение с предшестващия период. Т.е. не само, че не завършват, но вече е увеличен броят на тези, които изобщо не започват или отпадат още от първия учебен клас. Това е една действителност, която може да променим сега, ако вземем тези данни от министерството.

Тогава дали няма да останем само с едни пожелания в Конституцията. Аз го споделям като идея, така трябва да бъде. Но явно, че щом досега не можахме да осъществим това, сега когато даваме възможност всеки да развива частен бизнес, всеки да се ориентира самостоятелно или родителят да вземе детето от 7-годишно и да го прави бъдещ бизнесмен, без да го интересува образованието, виждам че това ще бъдат текстове само с пожелание, без реално покритие, дори ако те намерят едно изражение в закона. Ето защо тук трябва да бъдем предпазливи, тъй като нашата воля няма да се покрие с действителността в никакъв случай. Не трябва да разширяваме тези предпоставки и да слагаме възрасти.

Предлагам да не определяме възрасти. Доближавам се

до идеята на Мариана Христова. Не трябва да говорим за безплатно средно образование, а в ал. 2 да се сложи. След задължително основно образование.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: По-скоро подкрепям другата теза, въпреки че и двете имат и предимства и недостатъци. Когато се фиксира задължителност на основното образование, ние се примиряваме пак с фиктивността на това образование. На всеки трябва да се даде някакво свидетелство, че в крайна сметка го е завършил. От това лицемерие няма нужда. И когато се говори, че някой може да започне да работи по-рано, вкарваме и доста рискове, т.е. за експлоатация на детския труд или за безделие. Защото едно лице между 13 или 16 години може да се е хванало с какви ли не дейности.

Даже аз съм склонен да мисля, че ние можем да осигурим обучението до 16 години, даже ако трябва да се създадат специализирани училища за такива деца, дори с административни санкции за техните родители. Да могат тези деца да се формират там с някакво минимално образование, с някакви трудови навици. Защото от 16 години той вече е напълно трудово дееспособен. А като кажем "задължително основно образование", се съдържа и друг риск, да бъдат събрани деца, които искат да учат и деца, които не искат да учат. Защото по тази логика той може да 30 години да продължава да учи основно образование. В края на краищата трябва да има някакъв обективен предел, от който по-нататък държавата го оставя сам да се грижи за себе си.

Ето защо тази възрастова граница е може би един по-обективен критерий.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Степените на образованието може да бъдат други. Явно въпросът е спорен. Мисля, че трябва да се доверим на специалистите в тази област. Имам предвид Комисията по образованието и науката, която също ни предлага идеята за 16 години. Министерството на просветата също се ориентира към този критерий – възрастта, а не степента на образованието. И

ако стигнем до едно такова виждане, да предложим в пленарната зала - образованието до 16-годишна възраст е задължително. Но системата ще се нагласи според тази...

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Но да не я предопределяме ние с такава позиция. Преди 9 септември основното образование беше Трети прогимназиален клас, значи 14 години. Ако заложим сега 16 години, а Законът за народното образование приеме нещо до 14 години? Тези две години?

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: В проекта за Закона за средното образование е 16 години.

Дават ни този критерий, да се обединим около него.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Не разбирам. Защото ако основно образование завърши на 12 години, след това какво ще трябва да прави до 16 години?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Някакво професионално образование ще следва.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Трябва да е длъжен да учи до 16 години. Може да е завършил по-рано.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Същият аргумент важи и в обратна посока, като кажете, че основното образование е задължително. Тогава ако не го е завършил, трябва и до 30 и до 50 години да стои там.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Този въпрос по принцип е решим. Който два пъти повтори, да не продължава по-нататък.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Преди доколкото си спомням също беше така, онези които завършват редовно на 14-годишна възраст след това следват курсове до 16-годишна възраст.

Примерно, земеделски курсове. Беше задължително. За три-четири месеца следва някаква стопанска подготовка и т.н. Струва ми се това по-изпълнимо и реално от чисто законодателна, от чисто правна гледна точка. Защото като навърши възрастта, колкото могъл, толкова. Оттам нататък върви свободно. Другото е рисковано. До 16-годишен е задължен да се обучава.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: В края на краищата става дума за ограничено дееспособни лица, които не могат изцяло добре да преценят своето бъдеще. По този начин се гарантира, че до 16 години му се дава възможност той да се развива интелектуално и да натрупва някакви знания. Оттам нататък да си прави сметка дали му е достатъчно или не.

БОЙКО ДИМИТРОВ: Става дума за семантика, което няма голяма юридическа стойност, но от гледище на някои неоснователни критики, демагогски, според мен не са без значение. Т.е. възможността да се избегне там, където не е задължително думата - държава и държавно.

Взимам повод от формалното предложение, което съм направил към ал. 5, вместо "държавните" да се запише "националните". Ясно е, че се отнася за действащите в тази държава, не е необходима думата "държавни".

Според мен в текст 49, ал. 3 трябва да се сложи точка след думите: "под особена закрила". Ясно е от целия текст преди това, че се касае за държавата, за законите.

Като размисъл за правото на наследяване. Признава се и се гарантира правото на наследяване. Да се сложи точка.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Този текст даже не е точен, защото държавата също е субект на наследяване. Така че нещо друго трябва да гарантира наследяването, а не самият наследник. Защото тя е един от наследниците.

БОЙКО ДИМИТРОВ: По чл. 49, ал. 2: "Лицата останали временно без работа се осигуряват специално при условия и ред, определени от ..." Тези фондове се формират не само от държавата.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Държавата е основният организатор и гарант...

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Относно тази алинея - и частните български училища по националност са български. И тук държавните стандарти не може да се избегнат с националните стандарти. Има държавен стандарт. Където може, да се избегне "държавни".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Чл. 51, ал. 3. Можем да минем и без него.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: Държавни и национални не навсякъде се дублират.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Да няма двусмислие. Тук говорим, че се намират под особена закрила. Пак трябва да се каже на кого, за да няма двусмислие. Т.е., че разликата не е в субекта, а в степента на закрила. Защото ако на едното място кажем, че се намират под закрила на държавата, а на друго място - под особена закрила, въвеждаме два критерия, създаваме известна неяснота.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Иска да каже, че се предполага, че ще бъде държавата. Да се избегне думата.

БОЙКО ДИМИТРОВ: може да се намерят аргументи при голямо желание навсякъде да се сложи думата "държава", да се сложи даже там където не трябва.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Да избягваме да слагаме вместо "държавна", "национална". Това ще внесе двусмислие. Където може, да отпадне "държавата".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да се върнем на съществения спорен въпрос. Обединяваме ли се около предложението на Министерството на просветата ал. 2 да звучи така: "образованието до 16-годишна възраст е задължително".

Приема се.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Що за субект е държавата изобщо? Държавата, държавната власт... Знаем, че държавната власт е изпълнителна, законодателна и съдебна. Според мен такъв субект не съществува.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Затова сме направили тази държава, за да решава общите въпроси чрез едни или други органи.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Ако искате да употребим "публичните власти".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Тогавя всичко ще объркаме.
По чл. 55.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: В ал. 1 - от ДПС има предложение да се добави: "Всеки има право да се ползува...", да се добави: "както и от информационните институции и системи - радио, телевизия,

печат и др. Малцинствата имат право да получават, притежават и разпространяват информация на своя език".

Струва ми се, че това предложение има друго систематично място.

Нещо подобно има и в предложението на господин Яламов и Поликаров, които предлагат да има ал. 4.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Не е подобно.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Предлага се текст на ал. 4: "Лицата, принадлежащи на една етническа общност отделно, съвместно с други членове на общността или чрез своите организации свободно изразяват, опазват и развиват своята самобитна култура".

Предложението на Церовски: "Право на всеки е да се ползува от етническите, националните и общочовешки културни ценности".

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Предлагам чл. 55а.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ предлага: "Държавата осигурява условия и възможности за развитие на специфичната култура на етническите общности".

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Моето предложение се покрива с това на Яламов, а то е: "Лицата, принадлежащи към етнически малцинства поотделно или съвместно с другите членове на общността имат право свободно да изразяват, опазват и развиват своята етническа и самобитна култура". Покрива се с предложението на Яламов.

Сега ли да обсъдим така наречения пакет, т.е. всъщност имаме няколко проблема: проблемът за езика – ползуване и изучаване, проблема за информацията и проблема за културата, като имаме предвид, че текстът по идентификацията, идентичност и асимилация е приет горе-долу по принцип. Не е гласуван.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Всички проблеми в този комплекс ще обсъдим, когато стигнем до края на гл. 2.

Предлагам редакция по ал. 1, ако е приемлива, ако не, ако не стигнем до уточняване по този текст, да го оставим в общата група.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Едно уточнение. Когато се говори за пакет, аз се надявам, че Стоилов ти не разбираш, че ако едно

не се приеме, нищо не може да се свърши. Понятието пакет има и такъв смисъл – или приемате всичко, или...

ЮЛИЙ БАХНЕВ: В дадения случай да се обсъди в пакет. Всички тези елементи са елементарни.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Предлагам редакцията: "Всеки има право да развива своята култура в съответствие с етническата си принадлежност, както и да се ползува от националните и общочовешки културни ценности". Мисля, че се съдържат всички неща в този текст.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Имам възражение. Не мога да разбера защо тук смесваме две различни неща – въпросът за това, че всеки може да се ползува от етническите ценности.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Предлагам да развиват своята култура, в съответствие с етническата си принадлежност.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Развиват своята култура в съответствие с етническата си принадлежност. Когато целият текст касае едно абстрактно уреждане на проблема за културата, за свободата на литературното и художественото, научното творчество и т.н.

Смятам, че ал. 1 на чл. 55 трябва да бъде редактирана в обратен ред – всеки има право да се ползува от общочовешките, националните и етническите културни ценности.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Да, от националните, общочовешки културни ценности, както и да развиват своята култура...

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Идеята на Янаки Стоилов може би трябва да се обсъди в пакета, за който говорим.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Редакцията, която предлагат Яламов и Паликаркин е: "Лицата, принадлежащи към дадена етническа общност поотделно, съвместно, с други членове на общността или чрез своите организации имат право свободно да изразяват, опазват и развиват своята самобитна култура".

ДЪРМОВ предлага: "Държавата осигурява условия и възможности за развитие на специфичната култура на етническите общности".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Това е вече друго, това е пък държавата.

В предишния текст мисля, че се съдържа същата идея.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Да се каже: "Всеки има ...", да се махнат вметнатите изрази.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Не може ли текстът да стане така: "Всеки има право да се ползува от националните общочовешки и културни ценности, както и да развива своята култура, в съответствие с етническата си принадлежност"?

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: В отделна алинея да бъде отделено.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Текстът на чл. 55 беше съгласуван и с Комисията по културата. Мисля, че има основание това, което казва господин Бахнев, тези въпроси да се огледат и по отношение на езика и ползуването му и културата.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Въпросът е следният. Ние също можем да приемем идеята на Янаки Стоилов. И ще се получат два елемента, които вече горе-долу сме съгласували.

Въпросът е следният: разликата между това, което предлага господин Стоилов и Яламов е, че поотделно или съвместно с други членове на общността... Знаете, че този елемент се съдържа в Пакта за граждански и политически права. Сега да не коментираме. Аз просто казвам, че той се съдържа там. След него непосредствено следва - културата. Но аз смятам, че идеята, която...

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Аз ви подхвърлям, просто няма нужда да изправяме формите...

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Аз смятам, че може би е по-общ за Конституцията текст. Защото така действа, както Вие казвате, но елементът се съдържа. Това, както се изрази Гиньо Ганев, е най-малкото. Например вместо да сложим "насилствена асимилация" - "възродителния процес", например.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: "Всеки има право да се ползува от националните и общочовешки културни ценности, както и да развива своята култура, в съответствие с етническата си принадлежност".

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Това не е лошо.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Или текстът на Яламов - без организации.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Искам да ви припомня чл. 27, в който става дума за малцинства. Там се казва, че съвместно с другите

членове от своята група те имат право само на собствен културен живот, изповядване и практикуване на собствена религия и да си служат с родния си език". Ангажменти за държавата няма. Ангажменти от типа на това информационно, не знам какво си, няма. И аз възразявам, господин Бахнев, на факта, че оттам произтича...

ЮЛИЙ БАХНЕВ: "Лицата, принадлежащи към едни кои си малцинства..." Затова става дума. Аз говоря именно за тези цели. Така че не съм преувеличил значението.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Никакви етнически, а религиозни и езикови малцинства...

Текста гласи: "Държави, в които съществуват етнически, религиозни, езикови малцинства, лицата принадлежащи към тези малцинства не могат да бъдат лишавани от право да имат съвместно с другите членове на своята група..."

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Не така...

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Можем ли да се обединим около предложението на Янаки Стоилов за редакция на ал. 1? Другите текстове остават.

Текстът гласи: "Всеки има право да се ползува от националните и общочовешки културни ценности, както и да развива своята култура, в съответствие с етническата си принадлежност".

Приема се.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Може би трябва да се каже "под националната", коя национална култура се разбира, българската или турската, или ...

ГЛАС: Това е несериозно.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Обаче това е първата спекулация, която ще се направи.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: По въпроса за националната култура и нацията аз направих предложение, което все пак смятам, че може да бъде полезно, за да не станат спекулации, както той казва или каквото и да било. Всъщност нашият докладчик или председателят на комисията да заяви, че в Конституцията думата "нация" означава населението на територията на България, обединено в една държава.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Никой няма да оспорва, че става дума за българската национална култура като съвкупност...

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Текстът е хубав, стига да няма спекулация по първото определение.

ГЛАС: Винаги ще има спекулации.

ЖИВКО МИЛАНОВ: Предлагам, когато се докладва да се каже, че под националност се разбира българската култура. Да се запише в протоколите, ако възникнат някога спорове, ще се върнем към един документ на Народното събрание, където е изяснено.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: В Конституцията се употребява в този смисъл, така да се каже. Там се казва: "Единство на нацията" и т.н.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Нали сме единна държава?

Чл. 56.

Приема се.

Чл. 57.

Приема се.

Чл. 58.

МИРОСЛАВ ДЪРМОВ: Колеги, подхвърлих на предишното обсъждане, възможно ли е неприкосновеността на един индивид да засяга неприкосновеността на друг? Съжалявам, че господин Вълканов го няма в момента. Става дума за ал. 2 на чл. 57. Извинявам се, текстът ми е по-стар.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По ал. 3 на чл. 58 има предложение на госпожа Орбецова. Предлага с изключение на правата, предвидени в еди-кои си текстове, да се прибави и чл. 31, ал. 1. Текстът гласи: "Личният живот на гражданите е неприкосновен. Всеки има право..."

БОЙКО КОСТОВ: Идеята е значи, че във време на война може да има концлагери.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Ние го изваждаме от една друга систематика, където е за жилището и т.н.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Не изваждаме члена, той се споменава тук.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Смятам, че ще има много спорове по ал. 3 във връзка с термина или понятието "извънредно положение", което никъде не е дефинирано. Употребява се на още едно място - в чл. 65 на Конституцията. Всъщност стесняваме до краен предел правата на индивида, без да дефинираме тези понятия. Необходимо е да направим нещо в тази насока. Ако щете и в преходните разпоредби или да дадем обяснение на някои думи или нещо подобно.

Лично аз бях за обратния принцип, да се каже: "При обявяване на война или военно положение могат да бъдат ограничавани едни-кои си права".

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Отново да се отнесем към международния Пакт. Там текстът буквално е такъв: "Когато съществува опасност и тази опасност е официално обявена, могат да се делегират тези и тези права, с изключение на седемте права, които не могат". За да се обяви извънредно положение, трябва да има някаква опасност. Тази опасност може да бъде етнически конфликт, може да бъде гражданско неподчинение, може да бъде някаква генерална политическа стачка. Тази опасност официално трябва да бъде обявена. И при официалното обявяване, след официалното обявяване може да се...

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Ние даже изискваме това със закона. Но ние никога не можем да изчерпим съдържателно нещата, защото има поне седем-осем ситуации, в които може да попадне тази категория. Гаранцията тук е да съществува един утежнен режим за обявяване на това положение той да ги контролира от парламента.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да се върнем към категориите. Чл. 31 (1), да приемем ли предложението на госпожа Орбецова.

Приема се.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Относно предложението по чл. 46. Тук става дума за личните и политически права, другото са вече социални права, те не вървят в тази категория.

37

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл. 53.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Не вървят "колективните права".

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Чл. 31, ал. 1 остава.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: По Закона за вероизповеданията. Искате да се ограничава свободата на религията.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Кой иска?

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Това е чл. 36. Вие предлагате чл. 36 да отпадне.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Не е така.

Чл. 59, ал. 2. Господин Ахрянов предлага да бъде заличена изцяло.

Лъчезар Шиков предлага в чл. 59, ал. 1 вместо "гражданите са длъжни", да се запише "гражданите и юридически лица". Не може да се приеме, главата е за правата на гражданите.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Това значи, че ако по религиозни съображения убиеш някого, не можеш да отговаряш.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Това означава, че по някакви убеждения може да не спазва Конституцията и законите.

Текстът на този член остава.

РУМЕН ВОДЕНИЧАРОВ: Струва ми се, че никъде в Конституцията при задълженията на гражданите не сме упоменали, че упражняването на правата не следва или не трябва да води до накърняване правата на други граждани.

ГЛАСОВЕ: Има го.

По чл. 60.

МАРИАНА ХРИСТОВА: Този текст много ми харесва.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Имам редакционна бележка. Понеже говорим за права, спокойно можем да кажем, че "защитата на отечеството е право и задължение на всеки български гражданин".

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Може да се каже, че ако не изпълниш, е безчестие.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Това е право и задължение.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Дали трябва в чл. 60 да споменаваме за алтернативна служба, кой има право да носи оръжие.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Предлагам в ал. 2 да има по-обща редакция, да не определяме характера на военната служба, а да се каже: "изпълнението на воинските задължения, условията и реда на военната служба се уреждат със закон". Тук да не се фиксира характера на военната организация.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: "Или за замяната им".

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Защото, за да има освобождаване и замяна, значи че има повсеместна военна служба.

ПЕТЪР ОБРЕТЕНОВ: Някои отказват да служат по религиозни съображения. Трябва да се предвиди и тази възможност.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: И то със закон, защото досега се урежда само от министъра.

ГЛАСОВЕ: Има и други актове, които отменихме в началото.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Може да се каже по-просто: "защитата на отечеството е задължение и чест на всеки български гражданин". Защото това не е само морален проблем. Това е задължение, затова се наказва.

МАРИАНА ХРИСТОВА: В Италианската конституция е казано: "защитата на родината е свещен дълг на гражданина".

По чл. 61.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Ахрянов предлагаше да бъдат регламентирани данъчни облекчения за лицата с тежки форми на инвалидност. "Недопустимо е - пише той - инвалидите да бъдат лишавани от тази социална придобивка, предоставена им от досегашното законодателство".

Мисля, че тази идея е заложена.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: В ал. 2 е казано - със закон.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Според мен проблемът за индивидите не е проблем за облекчено данъчно облагане, а за тяхното социално подпомагане от страна на държавата.

БОЙКО ДИМИТРОВ: Майчинството и детинството не са дейности, а семействата във всички страни се ползват от данъчни облекчения независимо от броя на децата.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Майчинството може да е дейност.

ЛЮБЕН ГРОЗДАНОВ: В тази насока трябва да препратим към закон. Не се урежда със закон.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Тук принципният въпрос е дали на гражданите ще могат да се правят данъчни облекчения или това ще става само на базата на някакво тяхно социално подпомагане. А в данъците всеки критерий ще може да се определя въз основа на едни и същи принципи. Това е големият въпрос.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Приемаме думите "само за насърчаване или ограничаване на определени дейности" да отпадне. Текстът на ал. 2 на чл. 61 добива следната редакция: "Данъчни облекчения и утежнения могат да се установяват само със закон."

БОЙКО ДИМИТРОВ: Изхождам от презумпцията, че е приключено обсъждането дотук. Като единственият или един от малкото нечленове на Конституционната комисия, който се отзова на поканата има предложение по текста, тъй като закъснях и не знам какво е решението, аз държа по чл. 36, ал. 2 да отпадне. Моля да се изясни този въпрос - прието ли е предложението или не?

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Ние го приехме в този вид, защото то съответства като критерий от Пакта.

БОЙКО ДИМИТРОВ: Може ли да изложи мотивите си?

ПРЕДСУ ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Да, разбира се.

БОЙКО ДИМИТРОВ: За мен появата на една забрана, която би могла да бъде отнесена към почти всяко друго право, т.е. упражняването на дадено право срещу националната сигурност, срещу обществения ред, срещу народното здраве или морала и свободите на труди граждани, именно към религията лично аз го възприемам като един отзвук на това, че религията е едно особено опасно право и именно то трябва да бъде предпазено от злоупотреби. Бих предпочел това ограничение, отнесено тук към религията, но може би трябва да бъде отнесено към упражняването на всяко от личните права, да намери мястото си като разширяване и дешифрировка в чл. 58. Това е моят начин на разсъждения.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Този подход има едно предимство, защото той дава общата рамка на ограниченията, но неговото неудобство е, че тези категории колкото и да са важни и приложими към две трети от правата, те не са приложими всички като ограничаване на всяко едно право. Например не може неприкосновеността на личността и жилището да се поставя с оглед на морала, т.е. има различни пресечни точки на тези ограничителни. Някъде те са повече, другаде са по-малко. Наистина, това е основата, върху която се създават ограниченията, но тя не е еднаква за всяко едно право.

БОЙКО ДИМИТРОВ: Не става дума за извънредни обстоятелства, а за злоупотреба с права. Аз поставям един въпрос и ако

има други вносители, които поставят този въпрос, аз ще си развия тезета и ще гласувам против този текст.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: По чл. 62 има ли бележки? -
Няма. Приема се.

Колеги, завършихме с тази глава.

Закривам заседанието.

(Закрито в 12 ч. и 15 м.)

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ЗА
ИЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЕКТ ЗА КОНСТИТУЦИЯ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ:

(Любен Корнезов)